

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

Təsdiq edirəm:

«İqtisadiyyat» kafedrasının

müdiri: i.ü.f.d., S.İ.Hümbətova

SİYASİ COĞRAFIYA

FƏNNİ ÜZRƏ İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI

(Syllabus)

Fakültə	İqtisadiyyat və idarəetmə				
Kafedra	İqtisadiyyat				
Fənnin kodu	01081				
Fənnin növü					
Tədris dili	Azərbaycan				
Tədrisin forması, tədris yükü	Semestr Yaz	Tədris yükü: 45 saat	Mühazirə 30 saat	Məşğələ 15 saat	Kredit 4
I. Fənnin təsviri	Fənn haqqında qısa məlumat, onunla şərtləşən fənlər (bilavasitə bağlı olan/uyğun gələn), fənnin tədrisinin məqsədləri. Bu fənni öyrənməklə tələbələrin nəyi biləcəkləri, nəyə nail olacaqları və hansı vərdişlərə yiyələnəcəkləri qeyd edilir.				
II. Fənnin məqsədi və vəzifələri	Siyasi coğrafiya fənninin öyrənilməsinin məqsədi tələbələrin siyasi coğrafiya və dünyada siyasi vəziyyət sahəsində sistemləşdirilmiş və vahid bilikləri formalaşdırmaqdır. Fənnin tədrisi bu ixtisasa daxil olan tələbələrə siyasi coğrafiyanın predmeti, məqsədi, coğrafi məlumatların verilməsi məqsədini daşıyır. Siyasi coğrafiya coğrafiya fənni sahəsi olub, siyasi fəaliyyətin coğrafi məkanda qarşılıqlı əlaqəsini öyrənir. Ölkələrin siyasi və dövlət quruluşu, idarəetmə formalarını, inzibati-ərazi quruluşunu öyrənmək tələbələrin dünyagörüşünün formalaşmasına və genişlənməsinə böyük təsir göstərir. Dövlət ərazisinin formalaşması, coğrafi mövqe, sərhədlər haqqında biliklər tələbələrin intellektual səviyyəsini genişləndirməyə imkan yaradır. Fənnin tədrisi qarşısında duran vəzifələr aşağıdakılardır:				

	<ul style="list-style-type: none"> - tələbələrdə siyasi coğrafiya və dünyada siyasi vəziyyət sahəsində sistemləşdirilmiş və vahid bilikləri formalaşdırmaqdır. - Müasir geosiyasi reallıqları düzgün anlayıb təhlil etmə qabiliyyətini yaratmaq <p style="text-align: center;">Fənnin, tədris planının digər fənləri arasında yeri.</p> <p>Bu fənnin öyrənilməsi orta məktəbdə tələbələrin əldə etdiyi ictimai biliklərə istinad edir, beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi, beynəlxalq münasibətlər tarixi, beynəlxalq iqtisadi münasibətlər, iqtisadi coğrafiya, politologiya, tarix və s. bu kimi tətbiqi fənlərin dərinlənən öyrənilməsi üçün zəruri əsasdır.</p>
<p>III. Öyrənmənin nəticələri:</p>	<p>Siyasi coğrafiya bir elm kimi müxtəlif xarakterli vəzifələri yerinə yetirir. Bu vəzifələrin xarakteri nəzəri və tətbiqi hadisələri fərqləndirməyə əsas verir.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Siyasi coğrafiyanın yaranma tarixini öyrənir; 2. Ölkələrin siyasi və dövlət quruluşu, idarəetmə formalarını izah edə bilir 3. Dövlət ərazisinin formalaşması, coğrafi mövqeyini izah edə bilir 4. Dövlət sərhədlər haqqında məlumat əldə edir. <p>Fənnin mənimsənilməsi nəticəsində tələbələr bilməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Müasir dünyada əsas geosiyasi qanunauyğunluqları; - Geosiyasi konsepsiyaların formalaşması; - Dünya ölkələri və dünya əhalisi əsas geosiyasi struktur kimi; - Siyasi və iqtisadi inteqrasiya bloklarının fəaliyyəti; - Müasir dövrdə millətlərarası, dirlər arası və ərazi ziddiyyətlərinin səbəbləri və coğrafiyası; <p>Bacarmalıdır:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nəzəri bilikləri təhlil edərək, elmi layihələrdə və proqnozların hazırlanmasında və elmi araşdırmalarda istifadə etmək; - Regional münaqişə mərkəzlərini müəyyən etmək, onların səbəblərini və həlli yollarını təhlil etmək; - Dünyadakı mövcud siyasi vəziyyəti təhlil etmək; <p>Yiyələnməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fənnin əsas anlayışları; - Dünyadakı siyasi və iqtisadi vəziyyətin təhlili üsulları; - Bölgədə, ölkədə və dünyada siyasi və iqtisadi vəziyyətin dəyişməsinə təsir edən amillərin təhlili.
<p>IV. Fənnin mühazirə mövzuları</p>	<p>Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə aşağıdakı mövzularda mühazirələr təqdim ediləcək:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Siyasi coğrafiyaya giriş. Fənnin predmeti, öyrənilməsinin metodları, vəzifələri, əhəmiyyəti. Siyasi coğrafiyanın inkişaf mərhələləri. 2. Siyasi xəritənin formalaşması mərhələləri. Dövlət ərazisi və coğrafi məkan anlayışı. Siyasi-coğrafi yerləşmə. 3. Dövlət sərhədləri, tipləri, dövlətin geosiyasi kodları. Anklavlar və eksklavlar. Ərazi koridorları. 4. Dünya ölkələrinin tipologiyası. Dövlət idarəetmə formaları, inzibati-ərazi

	<p>bölgüsü. Federalizm və onun tipləri siyasi coğrafiyanın əsası kimi.</p> <p>5. Milli dövlətlərin yaranması. Çoxmillətli dövlətlər. Bölünmüş millətlər. Dövlətsiz millətlər. Tanınmayan dövlətlər. Qiyamçı dövlətlər. Kvazidövlətlər. Mühacir hökumətlər.</p> <p>6. Dünya əhalisinin coğrafiyası və demoqrafik proseslərin siyasi coğrafiya ilə əlaqəsi.</p> <p>7. Beynəlxalq siyasi və iqtisadi inteqrasiya. İnteqrasiya nəzəriyyələri. İnteqrasiyanın formaları. İqtisadi, siyasi, dini birliklərin ümumi xüsusiyyətləri.</p> <p>8. Dünyada qloballaşma problemi və transmilli dünya.</p> <p>9. Geosiyasətin bir elm kimi yaranması. Geosiyasi sistemlər.</p> <p>10. Əsas geosiyasi məktəblər. Alman və Anqlosakson geosiyasi məktəbi.</p> <p>11. Rusiyanın geosiyasəti.</p> <p>12. Dünyada regional münaqişələrin siyasi-coğrafi strukturu. Ərazi mübahisələri.</p> <p>13. Vahid dünya məkanının yaranma perspektivləri və onun reallıqları. Müasir dünyada ekspansiya.</p> <p>14. Cənubi Qafqazın siyasi-coğrafi əhəmiyyəti və böyük dövlətlərin geosiyasi maraqları.</p> <p>15. Azərbaycan geosiyasi münasibətlər sistemində.</p>
V. Fənnin mühazirə mətnləri	Fənnin bütün mövzuları üzrə mühazirə mətnləri, müzakirə sualları və tapşırıqlar, habelə müxtəlif növ məşğələ materialları elektron formatda Universitetin saytında «Virtual universitet» bölməsində (www.vu.aseu.az) yerləşdirilir.
VI. Prerekvizitlər	Orta məktəb kursları - «ictimaiyyət», «coğrafiya», «tarix».
VII. Fənnin tədris metodologiyası	<p>«Siyasi coğrafiya» fənninin öyrənilməsi prosesində tədrisin aşağıdakı metodları istifadə olunur: mühazirələr; mühazirələrdə işıqlandırılan və ev tapşırıqlarında formulə edilən əsas problemlərin müzakirə edildiyi seminarlar; kompüter məşğələləri; yazılı və ya şifahi ev tapşırıqları; tələbələr tərəfindən hazırlanmış esselərin müzakirəsi; müəllimlərin məsləhətləri; tələbələrin nəzəri materialın mənimsənilməsini ehtiva edən sərbəst işi, seminar məşğələlərinə hazırlıq, yuxarıda göstərilmiş yazılı işlərin yerinə yetirilməsi.</p> <p>Bundan əlavə tədris və təlim prosesində xarici və yerli ədəbiyyatdan, habelə beynəlxalq və yerli mediadan (internet resurslarından) götürülmüş məqalələrin, real nümunələrin və xüsusi keyslərin təhlilinə, müzakirəsinə və məntiqi nəticələr çıxarılmasına xüsusi diqqət ayrılacaq. Verilən biliklərin tətbiqi bacarıqlarının formalaşdırılması üçün tələbələr mövzuya uyğun seçilmiş tapşırıqları həll edəcəklər. Hər bir yeni mövzunun tədrisi öncəsi tələbələr müəyyən olunmuş mətnləri və onlara təqdim edilmiş (tapşırılmış) digər qiraət materialları ilə tanış olmalıdırlar.</p>
VIII. Əsas dərslik və dərs vəsaitləri	<p style="text-align: center;">Əsas dərslik Əlavə dərsliklər</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. H.B.Soltanovanın red. ilə Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı, 2011.583s. 2. 1.Məmmədov C.A. Geosiyasət. Bakı, 2005.277 s. 3. Həsənov Ə. M. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Bakı, 2007. 904 s. 4. Бжезинский З.К. Великая шахматная доска. Изд – во МО, 2010, - 256 с. 5. Максаковский В.П., Заяц Д.В., Колосов В.А. Новая географическая картина

мира. М. Дрофа, 2012.

6. Лобжанидзе А.А., Горохов С.А., Заяц Д.В. География народов и религий. М.: Изд- во Юрайт, 2019, - 212 с.
7. Маршинин А.В. Политическая география. Изд – во:Тюменский Государственный Университет. 2016, - 196 с.
8. Мухаев Р.Т. Геополитика. Учебник для ВУЗов, УМО-М.;ЮНИТИ-ДАТА, 2010, - 839 с.
9. Hantington S. Clash of civilazations. 1996

SEMİNAR MƏŞĞƏLƏLƏR: HAZIRLIQ VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

- 1.Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
 - 2.Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
 - 3.Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
 - 4.Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
 - 5.Mövzu üzrə verilən tapşırıqları və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnməlidir.
- Tələbənin məşğələdəki hər bir cavabı 10 ballıq sistem üzrə 0-10 bal arasında (maksimum 10 bal olmaqla) qiymətləndirilir. Semestrin sonunda smestr ərzində tələbənin bütün cavab balları toplanır və tələbənin cavablarının ümumi sayına bölünməklə orta qiymət (bal) hesablanır.

FƏNN ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ (Əyani təhsilalma forması üzrə)

UNEC-də bakalavriat səviyyəsində təhsilin bütün illəri üzrə fənlərin attestasiyası hər biri 50 bal formalaşdıran cari və aralıq qiymətləndirmə (toplam 100 bal) əsasında həyata keçirilir. Cari qiymətləndirmə bakalavrların bilik və bacarıqlarının semestr ərzində qiymətləndirilməsi, aralıq qiymətləndirmə isə imtahan sessiyası zamanı həyata keçirilən qiymətləndirmədir.

Cari qiymətləndirmə üzrə 50 bal bakalavrların semestr ərzində topladıqları *aktivlik və ara qiymətləndirmə* ballarının cəmlənməsi ilə formalaşır. Aktivlik balı fənn üzrə semestr ərzində maksimal 20 bal ola bilər və bu bal tədrisi mühazirə və seminar dərsləri ilə həyata keçirilən fənlərdə seminar dərslərində alınan ballar əsasında fənlərin tədris növünə uyğun olaraq formalaşır.

Seminar dərslərində (qabiliyyət tələb edən fənlər istisna olmaqla) alınan ballar əsasında formalaşan yekun aktivlik balı aşağıdakı düsturla müəyyən edilir:

$$B = (((b1+b2+b3+...+bn)/s)*m)/10$$

Burada,

- B - yekun aktivlik balı;
- b - seminar dərslərində alınan müxtəlif ballar;
- s - semestr ərzində verilən cavabların sayı;
- m - aktivlik balına ayrılan maksimal bal;
- 10 - bir seminar dərslərində toplanan maksimal baldır.

Bakalavrlar semestr ərzində cəmi 4 dəfə, hər dəfə isə 10 bal aldığı halda maksimal aktivlik balını - 20 balı toplamış olur. Bu halda nəticə sistemdə $((10+10+10+10)/4)*20/10 = 20$ olaraq hesaba alınır.

Maksimal bal toplaya bilməyənlər isə istədiyi halda 5-ci, 6-cı, 7-ci və s. dəfə cavab verməklə aktivlik balı toplaya bilərlər. Bu zaman müəllim ilkin olaraq həmin qrupda ümumilikdə 4 dəfə cavab verməyənlərdən başlamaqla növbəlilik prinsipi əsasında bakalavrların cavab verməsi üçün imkan yaradır.

Bakalavrlar semestr ərzində seminar dərslərində 4 dəfədən az cavab verdiyi halda çatışmayan cavab sayı sistem tərəfindən "0" bal olmaqla nəzərə alınır. Məsələn, əgər hər hansı təhsilalan bir fənn üzrə semestr ərzində cəmi 2 dəfə seminar dərslərində cavab verib və hər dəfə 10 bal aldığı halda onun yekun aktivlik balı hesablanan zaman həmin təhsilalanın nəticəsi $((10+10+0+0)/4)*20/10$ kimi hesablanır. Seminar dərslərində ümumiyyətlə balı olmayan tələbənin aktivlik balı isə "0" bal hesab edilir.

Semestr ərzində təhsilalanların hər bir fənn üzrə topladığı nəticə tam olmadığı halda semestrin sonunda sistem tərəfindən adi riyazi qaydada həmin nəticələr yuvarlaqlaşdırılır (məs. 6,5 bal – 7 bal kimi nəzərə

alınır).

Ara qiymətləndirmə. fənn üzrə semestr ərzində maksimal 30 bal formalaşdıran və ilk 7 tədris həftəsi ərzində keçilmiş mövzular üzrə (7-ci həftə də daxil olmaqla) aparılan qiymətləndirmədir. Ara qiymətləndirmə mərkəzləşdirilmiş qaydada test üsulda 8-ci və 9-cu tədris həftələri ərzində keçirilir.

Test üsulunda keçirilən ara qiymətləndirmə zamanı fənn üzrə təhsilalanlara 30 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir.

Aralıq qiymətləndirmə.

Aralıq qiymətləndirmə semestr ərzində keçilmiş bütün mövzular üzrə tərtib edilən test imtahan sualları əsasında həyata keçirilir. Aralıq qiymətləndirmə zamanı hər bir fənn üzrə təhsilalanlara 50 test təqdim olunur. Testlərin hər biri 1 balla qiymətləndirilir və səhv cavablandırılmış testlər düz cavablara təsir etmir.

İMTAHAN VƏ İMTAHANA GƏDƏR TOPLANAN BALLAR ƏSASINDA SEMESTR NƏTİCƏSİNƏ GÖRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

QEYD: İmtahanda minimum 17 bal toplanmasa, imtahana qədər yığılan ballar toplanmayacaq.